

POSSIBLE ANSWERS FOR:

**XITSONGA XA RIRIMI RO SUNGULA
NHLAWULO WA LE HANSI
(Papila ra Vunharhu)**

XIYENGE XA A

XIVUTISO XA 1

- 1.1.1 Mongo (n'wi byele)
Xi vulavula hi jaha leri a ri tihlawulele nhwana, va hanye swin'we nkarhi wo leha kambe loko se va hlangana na xiphiquho a nga n'wi byeli kambe a byela vanghana na tata wa yena. (4½)
- 1.1.2
- 1.1.2.1 Masungulo na mahetelele. (2)
- 1.1.2.2 Hilaha ku nga tlhuma swinene (2)
- 1.1.2.3 Swo biha leswi u hlanganaka na swona evuton'wini (2)
- 1.1.2.4 Laha ku nga tala mati kambe u nga swi voni laha ya sungulaka kona na lomu ya helelaka kona. (2)
- (12½)
- 1.2 (MI RHUKANE SWIKWEMBU)
- 1.2.1 I vanhu vantima va le Afrika. (2)
- 1.2.2 Vanhu lava nga lova lava gandzeriwaka. (2)
- 1.2.3 I vanhu va muhlovo / rixaka ra ka ntimeni lava kumekaka eAfrika. (2)
- 1.2.4 Loko swilo swi nga va fambeli kahle. (2)
- 1.2.5 Ku hlangana ndhawu yin'we mi vulavula na va le hansi mi tlhave xiharhi xo karhi ku va halatela ngati. (2)
- 1.2.6 Ku khidzamiwa kona ku vulavuriwa na swikwembu mi veke timamba ta vona. (2½)
- [12½]
- 1.3.1 Mongo (U ganga mani)
Xi vulavula hi tipolotiki leti nga kona laha misaveni. Swi bohaku un'wana na un'wana ku hlawula wun'we wa vona. Mhaka ya kona ku lweriwa vukosi, ntlawa lowu humelelaka wo teka vukosi, swa endleka mi ri vanghana kambe loko mi hambene hi mintlawa ya politiki mi nga dlayana. (5)
- 1.3.2 Ku hlawula tlhelo kumbe ntlawa wo karhi. (3)
- 1.3.3 Hikuva loko ku lwiwa ma tumbelelana, mi lavana na loyi a rhangaka a vona un'wana wa balesela. (2½)
- 1.3.4 Mona / tihanyi (2)
- (12½)

1.4. (YI HELA HINKWERHU)

- 1.4.1 A hi swona, un'wana na un'wana u na lomu a welaka kona, na marhandzele ya tano.
- 1.4.2 A hi swona, yi nela un'wana na un'wana. (3)
- 1.4.3 A hi swona, vuhandle bya munhu. (3)
- 1.4.4 Hi swona yo na ntsena. (2)
- 1.4.5 Hi swona hikokwalaho va tirhise rito bofu ku komba leswaku mptula a yi hi voni leswaku yi ta kota ku hlawula. (2)

[12½]

XIYENGE XA B

XIVUTISO XA 2

NTLANGU: XIHLOVO XA LE MAHLWENI – MADLAYISA TORHA, BALOYI, J.M.

- 2.1.1 Kungu ra Matixisa a ku ri ku dlaya nuna wa yena Xixurhana.
- A lava vhenghele rin'we leswaku ri vitiwa hi yena.
 - A tifananisa ni vavasati va n'wamabidzu lava a va tiva a ku mavito ya vona ma kona eka mabindzu ya vona.
 - U vone wonge nuna wa yena a nga swi twisisi.
 - A kombela xigevenga lexi a xi tiveka hi vito ra Gemba leswaku ri n'wi dlayela nuna kutani u ta n'wi hakela.
 - Gemba u swi kotile ku hundzisa Xixurhana emisaveni tanii hilaha a va bohise xiswona.
 - Timhaka ti bihe loko va ya ebangeni laha va nga byeriwa hilana rifumu a ri aviwe ha kona.
 - Hafu yi nyikiwile Saleleni, kotara yi nyikiwa vadyuhari na vatsoniwa, kotara yo hetelela yi lawuriwa hi rhavi ra bangi, ntswalo wu nyikiwa mativula ya saleleni.
 - Matixisa a kuma rirhandzu ra nuna.
 - A titivala, a vitaneriwa ambulense.

8x3= (24)
(25)

KUMBE

- 2.2.1 Munhu loyi a tixisaka hi swo ka swi nga ri swa yena. (2)
Munhu loyi a tikotaka. (2)
Munhu wo tshamela ku ba van'wana. (2)
Ku famba u siyiwa u ri wexe. (2)
- 2.2.2 Xixurhana u dlewe hi Gemba hi swileriso swa nsati wa yena. (2)
U titivarile hikuva u kuma rirhandzu leri a nga ri langutelanga. (2)
Gemba u tirhele mbyana yo fa. (2)
- 2.2.3 Dyondzo
U nga tshembi munhu laha misaveni
Makwanga a ya hakeli (4)

- 2.2.4 Hi lamanene hikuva hi ku vona ka mina
 Matixisa a tivangele valala va ri kule.
 Gemba a tshamela ku n'wi vhakela a lava mali ya yena.
 Matixisa u sele a hlupheka.
 Lava a va n'wi navela, a vo fana na yena
 Vukosi i mberha.

(7)
 [25]

XIYENGE XA C

XIVUTISO XA 3

HUNGU – TSALWA

3.1.1

- Endzhaku ka ku biha emirini mana wakwe va n'wi hlongorile.
- U yile a ya tshama ka Baloyi.
- U karhatekile emoyeni kutani a duka naro
- A va nga hlamulani na mana wakwe kutani va nga swi tivi kuri u fambile.
- U yile enkomponi a ya tirha kona.
- Mulungu u vule leswaku a nge swi koti ku tirha na n'wana.
- Swi bohe ku a tsalele mana wakwe papilla a va kombela ku hlayiseriwa n'wana.
- Va n'wi hlayisile tanihi hi leswi a ri ntukulu wa vona.
- U tirhile kutani a hlongoriwa hikuva mbyana ya mulungu a yi tlumbe hi mbyana.
- U yile a ya tirha na Hlamalani, hi ku hela ka vhiki va khome ndlela yo kongoma ekaya.
- Laha a nga fika a hlamusela mana wakwe xikan'we na hahani hi ta ku duka ka yena.
- A nga ri na mihloti loko a hlamusela mhaka leyi kutani vona swi va chavisile swinene.
- Mana wakwe va n'wi rivalerile.

(24)
 $8 \times 3 + 1 =$ (25)

KUMBE

3.2.1 Ntsakisi	(2)
3.2.2 Nqhumathini	(2)
3.2.3 Xokane	(2)
3.2.4 Kaye, a bihe emirhini	(4)
3.2.5 Moses Mnisi	(2)
3.2.6 Wo kariha	(4)
3.2.7 Mininjhere	(2)
3.2.8 Baloyi, Exhibedlhele xa Tintswalo	(4)
3.2.9 U tlumbane na lori	(2)
3.2.10 Nkothasi	(1)
	[25]

END